

na rubu basena sjevernog Jadrana, koje zrači duboko u slavensko zaleđe ovoga mora. Taj je prikaz, uostalom kao i neki drugi, snabdjeven iscrpnom bibliografijom.

Od naših sudionika na tom skupu Olinko Delorko u kraćem dodatku ukazuje na važnost bogate usmene poezije za postanak i razvoj hrvatske književnosti u Dalmaciji, a Maja Bošković-Stulli naglašava kako je ovakav skup, osim prvenstvenog zadatka u iznošenju znanstvenih pogleda na naše zajedničke probleme, važan po svom širem sadržaju, sadržaju foruma u kojem narodi zainteresirani na istom životnom prostoru evropskog kontinenta nalaze i pored različitih jezika jedinstveni kulturni govor u kojem se kristaliziraju misli o zajedničkim pitanjima tradicionalne kulture u sadašnjosti.

Marijana Gušić

ALPES ORIENTALES, V, Acta quinti conventus de ethnographia Alpium orientalium tractantis, Graecii Slovenorum 29. III 1967 — 1. IV 1967, MILKO MATICETOV iuvante redegit NIKO KURET. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Dela 24, Institut za slovensko narodopisje 10, Ljubljana 1969, 304 str. + 1 karta.

U ovom zborniku objavljeno je 18 referata, uglavnom na njemačkom jeziku (svi sa slovenskim rezimeom), pročitanih na petom sastanku istočnoalpskih etnologa, koji je bio održan u proljeće 1967. god. u Slovenjem Gradcu. Geslo sastanka »Residua antiquissima quae in traditionibus alpium orientalium supersunt« odraz je potrebe za proučavanjem starih kulturnih elemenata zajedničkih istočnoalpskim narodima. Ovoga su se puta sastanku pridružili i predstavnici drugih povijesnih znanosti.

S jezične strane osvijetlio je problem supstrata na slovenskom području Fr. Bezljaj (*Das vorlawische Substrat im Slowenischen*) otkrivajući suptilnom metodom riječi predslavenske starine, određujući im podrijetlo te vrijeme i putove njihova prelaženja u slovenske govore. Značajna je mogućnost utvrđivanja raznih idioma iz kojih su te riječi dospjele u jezik Slovenaca (keltski, istroromanski, alpskoromanski). Ne bez značenja za etnologiju bit će niz jezičnih paralela između predslavenskog supstrata s jedne, te nekih istočnobalkanskih i rumunjskih riječi s druge strane.

G. B. Pellegrini (*Popoli preromani nelle Alpi Orientali*) određuje jezičnu pripadnost predrimskih naroda istočnih Alpa. Prihvatajući novije nazore, koji prave Ilire sužavaju samo na prostor južne Dalmacije, zagovara povezivanje istočnoalpskih govora (prije smatranih ilirskima) u venetsku skupinu. Slično sužavanje pojma predlaže i za Rete. Premalo smo, kaže Pellegrini, bili svjesni administrativnog značenja geografskih imena »Ilirija« i »Recija«.

B. Grafenauer (*Die Kontinuitätsfragen in der Geschichte des altkarantanschen Raumes*) pokušao je, kako sam kaže, u kratkoj skici dati povijesni okvir mogućnosti, s kojim hipoteze o kontinuitetu na bilo kom području moraju računati. Područja koja je obuhvatio u referatu jesu: naselja, kontakt sa starim stanovništvom, udio antičke baštine u svakodnevnom životu, socijalna struktura, problem Langobarda kao eventualnih posrednika između starosjedilaca i Slavena, ustoličenje karantanskog vojvode, ostaci starokršćanske tradicije u istočnim Alpama.

S. Vilfan (*Le problème de continuité sous trois aspects: habitat, communication, droit*) na sličan je način prikazao mogućnosti održavanja kulturne tradicije obuhvativši u svojim razmatranjima naselja, transport i tradicionalno pravo. Kako god mogućnost kontinuiteta starih pravnih ustanova izgledala mala, možemo ih pretpostavljati npr. u organizaciji paše ili podjeli sira, te u onim slučajevima gdje je pravo još u pravadnini bilo povezano s kultom (npr. ženidbeni običaji, prisega).

Analizirajući značajke slovenske umjetnosti, Emilijan Cevc (*Das Problem der Kontinuität im Kult und in der bildenden Kunst in Slowenien*) dolazi do zaključka da je njena sklonost prema slikovitosti (npr. kod »zlatnih oltara« 17. st. ili gotičkih freski) produkt »geniusa loci« istočnih Alpa (za razliku od liričnosti, koju drži slavenskom). U toj slikovitosti uočavaju se i primjese mediteranskog tektonskog principa, poznate još kulturi Villanova. Za Sloveniju tako karakteristične crkve na vrhovima gora jednim se dijelom nadovezuju na pretkršćanska kulturna mjesta, pri čemu valja računati i na tradiciju predslavenskog stanovništva (značajan je nerazumljiv natpis na predromaničkoj crkvi na Svetim gorama nad Bizeljskim, čija su slova najbližnja etruščanskom pismu). I kod nekih maski valja također pomišljati na predslavensku tradiciju (npr. ptujski Korant, čije već samo ime ukazuje na neslavenski karakter lika). Autor očekuje od produbljenog istraživanja (osobito arhitekture i ornamenta) dalje otkrivanje tragova starijih epoha, kojima će se jasnije osvijetliti karakter ranosrednjovjekovnog susreta starosjedilaca i novijih doseljenika na slovenskom tlu.

U svom prilogu (*Vor-und frühgeschichtliches in der Volks überlieferung im Ostalpenraum*) M. Gavazzi ukazuje na nekoliko primjera kulturnog kontinuiteta na području materijalne kulture istočnih Alpa. Kao vjerojatni ili čak nedvojbeno stari inventar tog područja spominje čun-monoksil, pekvu za kruh, životinjske zube kao ukrasni privjesak i urne iz rimskog doba u obliku kuće, koje se do u pojedinosti podudaraju s recentnim keramičkim soljenkama (s time u vezi može se naslućivati i tehnika gradnje kuća ili, vjerojatnije, gospodarskih zgrada poput današnjeg kozolca). Nešto manje očite su veze kod nekih drugih pojava, npr. panove svirale, nekih konstruktivnih elemenata oračih sprava, te skija i kozolca.

Anton Cevc (*Vorgeschichtliche Deutung der Sennhütte in den Kamniker Alpen*), pokušava dokazati veliku starinu ovalnih pastirskih stanova na Velikoj planini nad Kamnikom. Arheološki nalazi (Hallstatt) i neke legende (divji mož) upućuju na to da je ovaj predio vrlo staro kulturno tlo. Uspoređujući kolibe na Velikoj planini s okruglim (pa i ovalnim) zgradama Sredozemlja (bunje, teze i sl.), autor postavlja tezu da su pri oblikovanju ovog tipa pastirskog stana odlučno djelovali mediteranski utjecaji, što potkrepljuje time, da u slavenskoj literaturi (Niederle, Korošec) nije naišao ni na što slično. (Moszyński, *Kultura ludowa Słowian*, 1967, I, str. 486, međutim, donosi crtež ovalnog štaglja iz bivše kijevske gubernije!)

G. Perusini (*Sopravvivenze protostoriche e tradizioni popolari in Friuli*) donosi nekoliko primjera stare tradicije Furlana u nošnji (mediteranska kapa, ukrasi od školjki i životinjskih zuba), u običajima (pokladno oranje, krijesovi 1. studenog — isto kao kod recentnih keltskih naroda zapadne Evrope, pred Sveta tri kralja i za Ivanje), nešto u usmenoj predaji, te zanimljive pojave narodnog prava vezane uz svetost granica.

V. Vodušek (*Über den Ursprung eines charakteristischen slowenischen Volksliedrhythmus*), tražeći izvor posebnom ritmu (u 5/4 taktu) nekih slovenskih narodnih pjesama (koje tvore oko 1% svih zapisanih slovenskih pjesama), pronalazi analogne melodije, ritam pa i vrstu plesa tek na francuskom etničkom području. Jedino logično objašnjenje autor vidi u zajedničkom vjerojatno keltskom supstratu. Toj starosti odgovara i arhaičnost tonalnog sistema — tetratonike, koja je ostavila traga i u slovenskim i u francuskim pjesmama ovog tipa.

L. Kretzenbacher (*Salomes Tanz zum Tode. Zum Kontinuitätsproblem bei Apokryphen und Legendes*) — legendu o Salomi, zapisanu u literarnom obliku 1897. god. (Fr. Detela: Trojka; Saloma, na čiju je želju odrubljena glava Ivana Krstitelja, pogiba tako da propada u zamrznuti potok, a led joj odsijeca glavu), prati autor unazad sve do najstarijeg poznatog zapisa Dorotheosa iz Tira u 6—7. st.

V. Palavestra (*Volksüberlieferungen über die alte Bevölkerung in den Dinarischen Gebieten*) prostorno je izašao iz okvira ovog savjetovanja, no tema mu se usko nadovezuje na probleme obrađivane u ostalim priložima. Autor govori o predajama o nekadašnjim stanovnicima dinarskog područja (po narodnoj predaji zovu se Grci, Španji, Kriči, Matarugi, Bukumiri, Lutorani, Latini i dr.).

M. Matičetov (*Elementi preslavi nella narrativa popolare slovena*) pripoćuje samo kratak rezime svog predavanja budući da je u međuvremenu već objavljena njegova studija o tim problemima *Il furto del fuoco a Resia, in Sardegna e nel mito prometeico* (u »Studi in onore di Carmelina Naselli«, vol. I, Catania 1968).

U slovenskoj tradiciji o ženskom sredozimskom demonu N. Kuret (*Die Mittwinterfrau der Slowenen*) nazire tri sloja — supstratni, bajuvarski (ime »Pehtra«) i slovenski (»baba«). Ovaj se demon ne pojavljuje samo u vjerovanju nego nastupa i kao maskirani lik, a karakterizira ga ambivalencija ružno-ljepo, zlo-dobro, kao i odgovarajućeg demona (i masku) panonske Slovenije »Lúciju«. Treća varijanta sredozimskog demona je »Torka«, gospodarica utoraka i prede, koja se, međutim, ne pojavljuje kao maska. Sličnost sa sličnim ženskim demonima iranskih naroda srednje Azije odaje njihovu veliku starinu.

K. Beitl (*Das Klausenholz*) opisuje običaj katoličke djece alemanskog dijalekta (u Austriji, Švicarskoj i Njemačkoj) da pred Nikolinje u posebne rovaše urezuju broj izmoljenih molitava. Pri nastanku ovog srednjovjekovnog crkveno-pedagoškog običaja autor ne isključuje mogućnost utjecaja starije prakse narodnog vjerovanja ili prava.

E. Grabner (*Kontinuitätsfragen in der Volksmedizin des Ostalpenraumes*) opisuje nekoliko primjera narodne medicinske prakse istočnih Alpa, čija starina seže bar do u antičko doba (sačuvani su zapisi rimskih liječnika).

S. Walter (*Suppan und Dorfrichter in der Steiermark*) ukazuje na dvojaku tradiciju seoske uprave — slavensku (nasljedni župan) i njemačku (izborni sudac — Richter) i njihov karakteristični razmještaj u austrijskoj Štajerskoj. Neće bez odjeka ostati uočena paralela između simboličnog podvrgava-

nja zastupnika više sudske vlasti seoskome županu u nekim selima istočne Štajerske te poznatog ceremonijala uz »knežji kamen« na Gosposvetskom polju.

M. Kundegraber (*Herkunft und Deutung eines Obergewandes aus Pöllandl* (Kočevske poljane) pripisuje ženski haljetak tipa »poncho« tzv. pranošnji, naglašavajući pri tome mogućnost utjecaja redovničkog skapulira iz obližnjeg (nestalog) cistercijskog samostana »Na Cvingerju«.

Proučavajući mijenu koju donosi nagla industrijalizacija arhaičnoj pokrajini u Wallisu, A. Niederer (*Überlieferung im Wandel*) otkriva obrasce ponašanja, koji su usprkos prividnoj modifikaciji teško pristupačni radikalnim promjenama.

Vitomir Belaj

V MEĐUNARODNA SMOTRA FOLKLORA, Urednik LJUBOMIR ŠEGOVIĆ, Arto, Zagreb 1970, nepaginirano, 18 ilustriranih tabla, 1 geografska karta.

Vrijedan je napor biblioteke Smotre folkloru i njene redakcije da etnološko-folklornu tematiku približi široj čitalačkoj publici u lijepo opremljenoj ediciji, popunjenoj veoma uspješnim fotografijama, što u boji, što u crno-bijeloj tehnici.

Dajemo prikaz priloga.

U svom kritičkom napisu *Riječ uz jubilarnu smotru* Milovan Gavazzi osvrće se općenito na Smotru folkloru i njen sadržaj, ističući da je namjera Smotre u prikazu izvorne ili pak obnovljene autentične tvorbe iz narodnog života. Autor se dalje osvrće na vrijednost publikacija koje su štampane prilikom dosadašnjih Smotri folkloru i napominje da im nedostaju priloge tekstova pjevanih popjevaka na Smotrama kao i kartice s označenim lokalitetima folklornih grupa koje su nastupale.

Mirjana Jakelić u radu *Nekoliko postavki o Smotri folkloru u Zagrebu* nakon kratkog uvodnog dijela o stvaranju Smotre folkloru koju je inicirao ARTO navodi pozitivne rezultate ove manifestacije. Pored toga iznosi i neke organizacione nedostatke, od kojih je najistaknutiji da su neki krajevi nedovoljno zastupljeni na Smotrama, dok se iz drugih angažira veći broj grupa. Napominje da iako se grupe iz inozemstva potpuno ne uklapaju kao amaterski i poluprofesionalni ansambli, Smotra drži potrebnim da ih poziva.

Ivan Ivančan u članku *Folklor u suvremenim uvjetima* osvrće se na probleme folkloru u scenskoj primjeni, na folklorne festivale u našoj zemlji i nastupe u službi turizma. Autor smatra da je najveći problem prezentiranja autohtonih grupa sa sela u tome što su ovi izvođači navikli svoj program izvoditi spontano i neposredno; budući da se ovi izvođači izdvajaju iz vlastitog ambijenta i atmosfere, njihov nastup gubi na izvornosti. U posljednje vrijeme i turizam postaje pokretač folklornih akcija, ali one nisu uvijek uspješne iz razloga što turistički radnici najčešće nemaju znanja o folkloru i morali bi tražiti pomoć od stručnjaka etnologa i folklorista.

Jerko Bezić u svom radu *Kako danas doživljavamo muzički folklor* iznosi problem kako danas dio suvremenog društva doživljava stariji muzički fol-